

quod debita in nobis deficiat correspondentia et cognitio; quis enim unquam super infocendam seminavit arenam? Aut super saxa sufficienti ad sementem nutriendum aut fructificandum, humore destituta? Sane Salvator noster se Filium professus est Patris illius, qui hanc agricultricam professionem optime callebat: *Pater meus agricola est.*

VERSUS 4.

Sed hæc locutus sum vobis, ut, cum venerit hora eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.

1. — S. Augustinus, *tract. xciii in Joan.*, ait: « Hora eorum, hora tenebrosa, hora nocturna, sed « in die mandavit Dominus misericordiam suam et « in die declaravit, quando nox Judæorum separatum a se diem Christianorum nulla confusione « fuscavit, et quando carnem occidere potuit, fidem « tenebrare non potuit. »

2. — Porro hæc futurorum eventuum ipsorum prædictio, non solum eo ordinata fuit, ut se patientia obarmarent, sed etiam, ut quam ex illis pensari erant animi angustiam in eis, per eandem sublevaret. Unde Albertus Magnus ait: « Continentia verborum Domini confirmat fidem in ipsum, « et immobilitatem cor a dictis, et facit, ut ea etiam, « que ab hostibus fiunt, minus lædant; » adducit S. Gregorii auctoritatem, dicentis: « Jacula prævisa « minus ferunt et nos tolerabilis mundi mala suscipimus, si contra hæc præsentie clypeum præmunimur. » S. Cyrillus Alexandrinus similiter ita scribit: « Optima et utilissima est illa prædictio, « que gravium malorum melum præmolliit et quasi « jam ea expertos ad animi virtutem revocat, refrigerescit enim quodammodo periculi æstus ante « prævisus, et lenius invadit. »

3. — S. Thomas, in *Joa.*, prædictionem hanc ad duo præcipue magnopere conduxisse scribit. Primo enim, dum in tribulationibus positi, ea, que

in Christo prædicta fuerant, mente recoluerunt: « Cognoverunt ejus divinitatem et magis confisi « sunt de ejus adjutorio. » Secundo, ob presenciam, quam habuerant de malis imminentibus, minus ex iisdem perpassi sunt afflictionis: « Sic ergo « duplici de causa, tribulationes præannuntiat, ad « spem eorum sublevandam de ejus adjutorio et ad « tristitiam minuendam. »

4. — Hugo Cardinalis verba illa in hunc modum explicat: « Prædixi, ne ignoretis, et ut ab his etiam « cætera credibilia astimetis, quia ego dixi vobis, « ut credatis me esse Deum, qui hæc præscivi, et « ut sit vobis consolatio, ea præscivisse. » Tametsi enim illis persecutiones et strages tam ab Hebræis, quam a Gentilibus inferendas præannuntiarit, simul tamen eodem tempore illos consolatus est, tum per anticipatam illam prædictionem, tum per communitatem illis de divinitate sua, fidei certitudinem et securitatem, I *Cor.*, x, 13: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Mundus vero illius, quod benignissimus Salvator noster prestitit, omnino oppositum facit. Hic enim rosam exhibet, id est, gaudia, delicias et voluptates, que nobis blandiendo nos decipiunt; sed spinas periculorum et adversitatum, quas annexas habet rosa illa, abscondit. Christus e contra prædicit adversa, at vero exitum promittit et prædicat favorabilem et Spiritus Sancti auxilium.

5. — Salvator noster laboriosam et ærumnosam Apostolorum vitam, horam appellat: *Ut cum venerit hora eorum*, etc., quia verissimum est, quod si illa cum vita æterna et celesti beatitudine comparetur, omnis tribulatio, quantumcumque gravis, aut longa fuerit, brevis et momentanea esse unicuique videbitur, II *Cor.*, iv, 17: *Momentaneum et leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

FESTUM SACRATISSIMUM PENTECOSTES

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. XIV, VERS. 23

23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit; et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

24. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus, qui misit me Patris.

25. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

26. Paraclætus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

28. Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderitis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me est.

29. Et nunc dixi vobis, priusquam fiat; ut cum factum fuerit, credatis.

30. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quiddam.

31. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut dedit mihi Pater, sic facio.

Explanatio hujus Evangelii desideratur.

VERSUS 23.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit; et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

Additiones.

a. — *Si quis diligit me*, etc. Difficultas hic est, quod cum fide catholica pro certo tenendum sit, quod Deus nos prius amat, quam ipsum amemus, juxta illud Joannis, I *Epis.*, iv, 19: *Ipsè prior dilexit nos*; nam per suum eximum amorem, Deus nos prevenit, intellectum illuminando, voluntatem accendendo, ipseque per auxilium suum nos excitat, ac promovet, ad fidem, charitatem, penitentiam, ac contritionem, ipseque ad eliciendum actum fidei, charitatis, penitentie, nos adjuvet. Cum ergo prius sit amor divinus, cur ergo Christus amorem, de illo insituens, suum erga nos non exprimit, sed prius nostrum apponit? Morali ratione respondetur. Ille primus Dei amor est donum mere gratuitum, ex summa ejus liberalitate, ac pietate in nos descendens: *Ipsè gratis dilexit nos*. At noster amor, obsequii ac famulatus rationem induit. Illius nos igitur volens reddere memores, ad gratitudinem excitare voluit, ut illa, que ingratis destinata sunt, supplicia evadamus. Quo enim majora sunt beneficia, eo severiora sunt supplicia ingratorum.

Inter omnes mundi nationes, nulla est, que excellentioribus a Deo beneficiis affecta fuerit, quam natio Hebræorum. Unde David inquit, *Psal.* cxlvii, 20: *Non fecit taliter omni nationi.* At vero quia se erga Deum ingratis simam exhibuit, merito est, et erit in finem usque sæculorum omnium miserabilior et vita perosior: « Judæi enim ingrati « tissimi de beneficiis Christi, » inquit S. Antoninus, « ut eum crucifigerent, capta tandem Jero- « solyma, post mortem innumerabilium, ferro, « peste et fame dispersi sunt per orbem. » Legatur *Psalms* cv. Ibi namque David innumerabilia refert bona, quibus Hebræos adauxit, quibus detestabilem eorum contra ponit ingratitude. S. Antoninus insuper considerat quod tametsi Dei iram multis criminibus horrendis irritarit, nimirum murmurando contra ejus providentiam, adorando vitulum aureum et alia idola, etc., nihilominus sive per intercessionem Moysis, sive per supplicia de eis a

principibus extraneis, cui subjecti fuerunt, desumpta, vel per alia severa flagella eos percutiendo, non taliter exterminati sunt. At vero quando beneficia ad summum usque excreverunt, adeo ut Deus illis Unigenitum Filium suum miserit, tunc, « addentes summam ingratitudinem, Deus disper- « sit in universum in servos et ancillas, destructa « usque ad fundamenta civitate Jerusalem. » Subdit vero idem Sanctus: « Hæc autem facta sunt propter « nos, ait Apostolus, I *Cor.*, x. Fuit enim iste populus figurativus populi Christiani. Unde ita « demum evenit Christianis et pejora, si ingrati « fuerint inventi. » Tum enim severissimum merito timere debemus supplicium quando multis ab eo cumulati beneficiis, conscientia nos ingratos fuisse redarguerit.

Davidem considerare libet, solius adulterii et homicidii reum, et nihilominus gravi propterea subjectum punitio, prout Nathan Propheta ex parte Dei illi denuntiavit; quævis enim, dum rex proferebat verbum peccavi, audire meruerit: *Domine quoque transtulit peccatum tuum*; hoc lamen de culpa, non vero secundum penam intelligitur; siquidem postmodum adimplete fuerunt penæ sequentes: *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum: suscitabo super te malum de domo tua, tollam uxores tuas in oculis tuis*, etc. Nonne plures alii execrabiliores, pluresque admiserant excessus; et nihilominus justitia divina suum contra eos non exeruit mucronem adeo severum? Quo itaque tam differentis supplicii est ratio? Audite D. Chrysostomum, qui illi Psalmistæ confessioni: *Tibi soli peccavi et malum coram te feci*, intentus ita discurret: « Multa et ampla beneficia a te accipi; contrarius « autem rebus vicem tibi rependi. » Moxque subjungit idem S. Doctor, inquit: « Maxima iniquitas adversum ipsummet Deum a quo electus, ac « rex effectus fuerat; recte autem adjunxit: *Malum « coram te feci.* »

b. — Non tantum de dilectione hic nos monet Dominus, ut ad gratitudinem excitet, sed etiam illud insinuat, per quod grati esse possimus, dicens, *sermonem meum servabit*; quia si anorem Dei erga te reciproco amore in vicem gratitudinis recompensare volueris, mandata ejus infallibiliter observabis; nam beneficiorum divinatorum cognitio legis divinæ observantiæ cooperatur; modo cum

corde puro et mundo tributum hunc exsolvamus.

Quannam existimatis esse causam, quod facilius adeo perversis appetitibus nostris frena laxemus? Audite Jeremiam, II, 12: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde; nullus qui oculum, multoque minus mentem et memoriam, ad beneficentiam divinam continuo in beneficium nostrum adeo prodigam, intentam habeat; et hinc fit, quod conscientia omni culparum genere sine metu coinquinetur. Vultisne scire quisnam conscientiam puram et mundam retineat? Is nimirum qui gratias a Deo receptas in corde suo jugiter commemorat. Vultisne hujus evidens exemplum? Ne Davidem prætereamus, considerandum, quod hic ex industria nocte dieque immensa bona, quibus anima ejus a Deo cumulata fuerat, per ferventem orationem fuerit meditatus, unde ait, *Psal. lxxvi, 6: Cogitavi dies antiquos; meditatus sum nocte cum corde meo; id est,* » ut Genebrardus exponit, » præterita tempora et ea que olim Deus « beneficia præstitit. » Nimirum quod a pecorum custodia abreptus, ad regnum sublimatus fuerit, a toto periculis evaserit, totque gloriosas victorias ab hostibus suis retulerit. At vero quidnam ex hac consideratione consequentum fuit? Exactissimum nimirum conscientie examen: *Excercitabam,* inquit, *et scopebam spiritum meum; id quod cum his aliis verbis, Psal. cxviii, 112: Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas, propter retributionem, optime convenit; nam ut D. Chrysostomus, in Hom. xxvi super Genesim, inquit: « Dum nos non videmus « indigni ejus beneficiis, statim vitam egregiam « instituemus et malitiæ periculum effugiemus; « beneficiorum enim memoria idonea nobis est « magistra ad vitam virtute præditam. »**

Porro ad hoc ut tributum laudum et gratiarum actio Deo grata sit, sequens conditio necessario requiritur, scilicet ut lingue et voci cor purum et mundum conjungatur. Unde D. Chrysostomus, super illa verba Psalmi XLIX: *Laus ejus in Ecclesia sanctorum,* ita scribit: « Vides quomodo ante verba, « requirit gratiarum actionem, que fit per vitam et « bona opera? Non sufficit enim verbis solum gratias agere, nisi etiam factorum virtus concurrat; « nam laus ejus in Ecclesia sanctorum. » Et in Psalmum XLIX ait: « Ita vivas ut Dominus tuos glorificet, juxta illa Christi verba: *Stetit lux « vestra coram hominibus ut videant opera vestra « bona et glorificent Patrem vestrum.* Sit vita tua « ejusmodi ut tuos laudetur ac celebretur Dominus « et perfectum obtulisti sacrificium. » Idem quoque, in Psalmum cxxi, ita scribit: « Oportet vitam suam « recte instituentem hymnos Dei canere; non est « enim pulchra laus in ore peccatoris; secundo non « verbis solum sed etiam factis laudare oportet et « hanc laudem Deus maxime requirit. » Idem quoque S. Doctor, Psalmistam Psalmum illum ab his

verbis ordiri observat: *Laudate Dominum de caelis, laudate eum in excelsis; laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus;* cujus hanc assignat rationem: « Ideo cum præcipit laudes « offerre, incipit a superioribus potestatis suis de « caelis: *Laudate Dominum de caelis, laudate eum in « excelsis;* oportet enim ita Angelum fieri et ita « laudare. Ne ergo hanc laudem rem esse levem « existimemus, sed ante os nostrum vita nostra « ipsum sonet, atque ante linguam conversatio cla- « met; ita enim vel tacerent Deum laudare possu- « mus. »

c. — Verum et infallibile veræ dilectionis Dei signum est, in vera fide legis ejus ac mandatorum observantia. Et illi abominabiles et veluti Dei hostes habentur, qui fidem quidem exterius profitentur veluti amici Dei, cum tamen eandem per vitam et peccata, que legi suæ repugnant, negent. S. Apostolus Paulus Titum exhortans, ut Christianos illos, quos recenter ad legem Evangelicam comparaverat, bonis operibus mediantibus in fide confirmaret his enim verbis affatur: *Increpa illos dure, ut sicut sint in fide.* Demum vero abusum quemdam inter Christianos novitios irrepsisse indicat, qui deinceps per omnia sæcula, in Ecclesiam, cum ingenti illius præjudicio dimanavit, illum videlicet quem his verbis denuntiat: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Tit., I, 16.

Observat S. Bonaventura rem aliquam que non vere, sed fidei talis est, non mereri nomen quod illi attribuitur; sic enim, verbi gratia, leo depictus non est verus leo, scutum æneum non est aureum, licet tale esse videatur: « Tales autem, » inquit, « falsi sunt et ficti Christiani de quibus dicitur: « *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* » Porro Salvianus culpam Christiani aggravari dicit ex aretiori obligatione, qua Christiani strictius adstringantur ad hoc, ut tanto fideliores sint in divino servitio, quanto magis gloriosum hoc fidelium præseferunt: « Ideo, » inquit, « hoc ipso Chris- « tiani deteriores sunt, quia meliores esse debe- « rent; non probant quod confitentur et impugnant « professionem suam moribus. Magis damnabilis « est malitia, quam titulus bonitatis excusat et « reatus impij est plium nomen. » S. Jacobus Apostolus Christianum bonis operibus destitutum, audialis velim quo nomine expresserit: *Vis scire, inquit, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?* Ac proinde S. Ephrem de eisdem scribit: « Vere mortui sunt omnes qui Deum nosse « profitentur, factis autem negant, cum sint ex- « crabiles et increduli et ad omne opus bonum « reprobi. »

S. Isidorus Pelusiota, in epistola quadam, de fide que profitenda erat, disserens, modum illam profertendi tradit, ut professio talis eterne salutis comparande proficua sit; dicit enim breviter: « Fides

« operibus potius quam sermonibus predicari de- « bet; » ad idque probandum illum S. Pauli textum supra citatum adducit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant,* et demum subjungit: Divinum oraculum clamat: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Quale autem damnium ex ejusmodi professione secundum exteriorem tantum apparentiam facta resulset, protinus subjungit Deus, inquiens: *Frustra colunt me,* quasi dicere vellet: Tales inutiliter et sine fructu fidelium nomine insignantur, nam « ex operibus et non ex « sermonibus que abditæ sunt, indicari debent. » S. Bernardus cuidam solo nomine Christiano, malis autem moribus gentili, acriter se convenienter his verbis improperat: « Confiteris te nosse Deum, « factis autem negas? Non recte plane, sed impie, « linguam Christo, animam dedisti diabolo. » At vero, ut idem mellifluus Doctor ait: « Quannam est « stulta hæc divisio, qua lingua Deo datur, fidem « ejus confitendo, animam vero que Creatori et « Redemptori suo mille titulis debetur, demoni « ceditur. »

d. — Dominus, in opere dilectionis nostræ erga ipsum, primum oculos conjicit in amorem cordis; tanti namque facit opera, quantus est amor et intentio bona, que ad ea impellit; et ita quamvis opera sint in se bona, sine hac intentione cordisque rectitudine, inutilia erant et mortua. Sanctus Apostolus probe sciens quantum Deus in servitio, quod illi exhibetur, cordis et intentionis recluditatem desideret et quantum alia ex parte hypocrisis detestetur, eundem Deum in testem advocat, quod eidem in toto spiritu et sine fictione servierit, dicens, *Rom., I, 9: Testis mihi est Deus, cui servio in spiritu meo.* Unde S. Anselmus hunc textum exponens inquit: « *In spiritu meo,* id est, in affectu « mentis meæ, quia non per simulationem illi fa- « mulatum exhibeo, sed quicquid foris erga servi- « tutem ejus operor, hoc intus in voluntate cordis « similiter facio. »

Ille Dei Sponsi sui amore flagrans anima, de semetipsa dicit: *Nigra sum, sed formosa, sicut tabernaculo Cedar, sicut pelles Salomonis.* Circa quorum verborum intelligentiam sciendum est tabernaculo Cedar intus pulchra, speciosa et elegantia; quoad aspectum vero exteriorem villia fuisse. Similiter pelles quibus Salomon arcam contegit fecit, intus auro splendebant, gemmisque et margaritis locuplestissime distinctæ erant, foris autem rudes, viles turpesque cernebantur. Unde hisce verbis Sponsa celestis insinuare vult quod anima Regi gloriæ in hac presentia vita se desponsare volens, hanc in se virtutum habere debebat, quod scilicet non sit apparen- ter et extrinsecus in oculis hominum, sancta, sed interior et in divino conspectu; quia sancta esse non vero apparere debet.

Apud S. Marcum, vii, reprehenduntur Pharisei,

ob quosdam illorum ritus superstitiosos: *Pharisei et omnes Judæi nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum; et a foro nisi baptizentur, non comedunt, et alia multa sunt, que tradita sunt illis seravæ, baptisimata calicum et æramentorum et lectorum.* Circa que verba Albertus Magnus inquit: « Hæc observantia exterioris mun- « ditie non vituperatur, nisi per comparisonem « ad interiorem immunditiam, que non curabatur « ab eis. » Ac proinde celestis Magister noster eos monuit, dicens: *Phariseæ cæce, munda prius quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat id quod deforsis est mundum.* Ubi idem Albertus Magnus ait: « Ca- « licis, hoc est cordis, a quo propinanda est sapien- « tia. » Unde Jeremias, iv, 14, ait: *Lava a multitudine cor tuum Jerusalem.* Hugo Cardinalis, in *Math., xxiii,* similiter inquit: « *Munda prius, quod intus est calicis,* quasi dicat: Utrumque mundari oportet, et corpus, et animam, sed mundatio hæc « debet incipere ab interiori. »

e. — Sicuti ex fumo dignoscitur adesse ignem, sic ex observantia mandatorum dignoscitur quod quis Deum vere amet. Præcipua autem signa hunc amorem indicantia, sequentia sunt: nimirum, quod sit operativus; quod omni non exuat affectu terreno, Deum per omnia desideret et cogitet, legem ejus adimpleat, tribulationes et adversa patiatur et non sentiat; denique quod sine ullo interesse aut commodo quesito amet.

Amorem quo Deum prosequimur, in dubium merito revocare possemus an verus sit atque sincerus, cum sit actus quidam mere internus, qui sub oculorum aciem minime cadit, nisi S. Joannes opera nostra exteriora infallibilis interioris amoris signa esse diceret. Vulgatum est illud sancti cujusdam Patris dictum: « Probatio dilectionis, exhibe- « tio est operis. » S. Augustinus, *tract. v in Epis. I Joan., III, 18,* ait: « Dilectio sola discernit inter « filios Dei et filios diaboli. Signent se omnes signo « crucis; respondeant, amen; content omnes, Alle- « luia; baptizentur omnes; intrent Ecclesias; au- « reos faciant parietes Ecclesiarum, non discernun- « tur illi Dei a filijs diaboli, nisi charitate. Magnum « indicium, magna discretio; quidquid vis habe, « hoc solum non habeas, nihil tibi prodest. Alia si « non habeas, hoc habe et implesti legem. » Idem, *tract. vii sup. Joan.,* dicit: « Omnes qui non dili- « gunt Deum, alieni sunt, Antichristi sunt. » Pergit ulterius idem sanctus Doctor, et dicit, mali quoque fidelium nomine appellari, sancto Baptismatis lava- cro regenerati, spiritum prophetiæ habere, corpore et sanguine Salvatoris nostri cibari possunt: « Habere autem charitatem et mali esse non « possunt. » Sed audi S. Bernardum: « Tunc vere « Deum diligis, si pro amore illius bona que potes « operaris. » Porro amor in igne præfiguratur, quia hic in continuo motu existit, estque elemen-

tum maxime activum: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur.* Itaque S. Gregorius ait: « Nunquam amor Dei est otiosus, operatur enim magna, si est, si vero operari renuit, amor non est. »

f. — Amor Dei est operativus. Sed quid hoc importat quod cum loquitur de amore dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*, in singulari, cum autem de contrario, id est, non diligente loquitur, dicit: *Qui non diligit me, sermones meos non servat*, in plurali? Ratio est, quod diligenti Deum, quæcumque a Deo præcipiuntur, parva et minima videntur; præceptorum enim observantia amore, quia omnia quantumvis aspera facilitat, suavis efficitur.

Omnia tam in antiquo quam novo Testamento, a divino Legislatore promulgata præcepta et leges, unicui dantur sibi propositum objectum habent, Dei nimirum dilectionem et amorem. Unde Apostolus ait: *Plenitudo legis est dilectio. Rom., xii, 10.* Hoc autem dilectionis præceptum omnia alia nobis facillima reddit, adeo ut viribus nostris superiora nequaquam existant: *Non supra te est, neque procul positum, nec in celo situm, ut possis dicere: Quis nostram valet ad caelum ascendere, ut deferat ad nos, ut audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris et dicas: Quis ex nobis poterit transfrangere mare, et illud ad nos usque deferre? Sed iuxta te est, in corde tuo.* Et hoc quidem Salvator noster testatur insinuare voluit, dum ait: *Regnum Dei intra vos est*, id est, ut S. Thomas de Villanova ait: « Non a te maria intranda, non terra lastranda, non orbis terrarum circumeundus tibi est; intra in corde tuo; in visceribus tuis invenies. »

Porro si præceptorum, quæ nobis observanda incumbunt, substantiam consideremus, illa nequaquam gravia esse deprehendimus, sed potius summe facilia. Unde S. Joannes expresse dicit, II *Epist., v, 3*: *Hæc est charitas ut mandata custodiamus, et mandata eius gravia non sunt.* Qua eadem de re S. Thomas de Villanova hunc in modum discurret: « Audite fratres charissimi; attendite et videte quæ qualia præcepta nobis injungit Deus noster, non aspera, non difficilia, non gravia et impossibilia, non lacerare carnes verberibus, non pedibus nudis super ferros tribulos ambulare, sed quid? *Diligens Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua.* »

Cur iterum, obsecro, incarnata Sapientia, sub numero singulari præcepta sua complectitur, non vero plurali, cum tamen revera plura sint quam unum? Non enim dixit: *Sermones meos*. Nequaquam id vobis mirum videatur, quia tametsi antiquæ legis præcepta in universum sexcenta tredecim fuerint, attamen David qui vir secundum cor Dei fuit, dicebat: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine!*

Tota die meditatio mea est; quibus verbis omnia legis præcepta unum duntaxat esse insinuat. Similiter sancta illa anima, *Cant., i, 12*: *Fasciculus myrrha dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur.* Tametsi totus ille mandatorum Dei cumulus ingens et prægrandis atque ex myrrha, quæ amarissima est, compositus esset, sponsa tamen illum sinu suo adstringebat, interque ubera sua magna cum suavitate reconditum tenebat; scitisne causam? S. Petrus Damianus ait: « Propterea non facem, sed fasciculum digit dilectum, quod leve pro amore ipsius ducat, quidquid laboris immittat et doloris. » Idem quoque de Davide dicere possumus, quod videlicet propter excessivum, quo Deo prosequeretur, amorem, tot ei præceptorum observantia et perfecta adimpletio, unicui tantum ei visum fuerit præceptum. « Omnis Christi leve est, » ait S. Bernardus, « leve tamen amanti. » S. Chrysologus ait: « Fortem faciat vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. Quid ferrum? quæ vulnera? quæ poena? quæ mortes amorem prævalent superare perfectum? »

S. Augustinus veritatem hanc per pulchram quandam a venatore deductam similitudinem deducit: hic enim magnam in corporis sui laboribus et defatigationibus recreationem positam habet, tum ob spem, quia præde inhiat, tum ob nimium quo in venatione fertur, affectum: « Nullo modo sunt onerosi labores amantium, sed et ipsi delectantur, sicut aucupantium, venantium, piscantium. » Tandem vero magnam quam Deo turpiter irrogamus, nobis in faciem exprobrat, injuriam, dum ob venationis affectum, nullum sentimus laborem, et tamen tantum nobis in solo Deo servitio, laborem imaginamur, quod utique manifestum nimis est indicium, quod minime ipsum vere diligamus: « Vide quam pudendum sit, si delectat labor, ut fera capiatur, et non delectat ut Deus acquiratur. »

g. — Remedium quoddam singulare, his verbis: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*, et Apostolis et nobis præscribit Dominus, quo imbecilles, omnia eius præcepta et consilia, quantumvis ardua, opere exsequi possimus et in ejus famulatu diligenter permanere; si nimirum ejus procurem amorem, eumque impensius amemus. Qui enim impensius amat, immetata quodammodo potentia ultra vires evalet. Jacob, *Genes., xxix*, longo itinere lassus sedet supra puteum, qui erat juxta urbem Canaan. Et ecce Rachel veniebat, cum ovibus patris sui; nam gregem ipsa pascibat: *Quam cum vidisset Jacob et secret consobrinum suum, ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem, quo puteus clauderetur et adaqueo grege, osculatus est eam.* Unus Jacob itineris longiquitate pedibus confecta lassatus, grandem de ore putei amovit lapidem, quem multa pastorum turba

amovere vix evalet. Unde nunc Jacobi tantas inest roboris vigor? Expende Moysis verba: *Quam, Rachelam scilicet, cum vidisset Jacob, amovit lapidem.* Vidit et amovit et ideo arcane animositate vigore ultra vires audax, ejus honorem zelatur et confusionem avertit. O amantium officiositas! Sit arduus licet Dei sermo, ament saltem et eundem inviolatum zelant et servabant; zelus enim qui suam radicem infixam amori Dei habet, iste maxime zelotem constituit et defensorem honoris Dei. *Dura sicut infernus amulatio*, legitur in sacris Canticis. Anima amans et zelans honorem Dei, si videret infernum apertum, atrocitatemque omnium suarum ponarum, non propterea cessaret aut formidaret, spretum Dei, quem amat, honorem et gloriam tueri ac defendere. Oritur ab amore zelus; sicut infernus nullis penis, nullis tormentis fatigatur ac infestis sed semper valde obfirmatus consistit, ut ait Cassiodorus, ita amulatio ac excellens zelus honoris Dei nullo timore nec aliquo vitæ vel mortis periculo frangitur, sed semper valde firmus persistit. Vel, ut ait D. Anselmus, « sicut infernus insatiabilis est in recipiendo et in damno inferendo, ita zelus nunquam satiat, ut pro honore dilecti patiat. » Et ideo Christi zelus omnia devorabat, ut illius templi revera servaret.

Magdalena, sancto zelo pari amori, quem erga Christum gerebat, accensa, quia timebat, ne sacratissimum Christi corpus, post mortem, quando Judæorum adhuc expositum erat furori, surripere, omni studio illud investigabat, inquirebat, ut salvaret et ab omni injuria ulterius inferenda tueretur illud. Sed quomodo sola, sexu debilis et infirma, omni desilita auctoritate, alteriusque adminiculo, corpus tanti ponderis, quod Joseph ab Arimathea nobilis decurio a Preside ex summa gratia impetraverat, loco quovis dimovere et tollere poterat? Quomodo tantum onus humeris feminis impar sufferere potuisset? *Et ego eum tollam*, ait illa: « O admiranda bilis mulieris audacia, » exclamat S. Thomas de Villanova; « o mulier non mulier! Nullum locum excipit, nihil anteponit, sine timore dicit, absolute promittit: *Dicite mihi ubi posuistis eum et ego eum tollam.* O mulier, magna est constantia tua, magna est fides tua; sed quomodo mulier que valetudine, quibus viribus, quo ingenio corpus tam grave posses portare sola, cum una fueris de portatoribus ad sepulchrum? Numquid tecum tuas socias habere te credis? recesserunt. » Audite quomodo sanctus hic Prelatus concludat, loquendo in persona illius: « *Et ego eum tollam*, amor enim impossibile ad possibile sua opinione reducit et quod nequit efficere, posse se credit. »

Connexionem que reperitur inter zelum et amorem Dei, tangit quoque S. Bernardus, *Serm., xlii in Cant.*, dicens: « Si amas Dominum Jesum, tolo corde, tota anima, tota virtute tua, numquid si

« videris ejus injurias contemptumque, ferre ulla tenus æquo animo poteris? Minime, sed mox arrepto spiritu judicii, et spiritu ardoris, et tanquam potens crapulatus a viro, repletus zelo Philippi, dicens cum David: *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitus sunt verba tua inimici mei; et cum Domino: Zelus domus tuæ comedit me.* »

h. — Nunquam amor Dei est otiosus. Vehementi amore Magdalena ardens, stans devolvitur ad pedes Jesu, eosque lacrymis rigare coepit et capillis capitis sui tergere, eosque osculabatur ac unguento ungebat, ita ut dicat Christus: *Ecce quod intravit, non cessavit osculari pedes meos. Luc., vii, 38.* Ex quo nunc principio hæc mulier incessabiliter obsequia præstat, rigando, tergendo, osculando? Unde illi tantus ardor, ut ab opere non quiescat? De illo testatur Christus Dominus statim: *Dilexit multum.* Cum amor esset multus, nequivit esse otiosus et ab operibus justis non potuit cessare. Talis quoque est amor Dei erga nos, vi cuius semper in continuo est agendi exercitio, semperque operatur tum per Angelos, tum per naturam, prout in cœlis, elementis, arboribus et animalibus experimur, omnia ad nostram dirigendo utilitatem; sed excellentior est amor ille, qui varios excogitavit modos, quibus magis pro nobis pati posset.

Per omnium sæculorum experientiam liquido constat, humanam naturam nostram naturaliter mortem supra modum exhorrescere, ut proinde Ecclesiasticus dicat: *O mors, quam amara est memoria tua.* Et ideo unusquisque mortem pro viribus fugere satagit. Et tamen Redemptor noster, licet fragilem et mortalem carnem nostram assumpsisset, in se tamen verissimum esse ostendit, quod scilicet, *fortis est ut mors dilectio*; quia nihil adeo quesivit aut desideravit, quam pati et torqueri pro nobis. Atque ideo sciens quod si talis inter nos comparuisset, qualis erat, scilicet, *splendor paternæ gloriæ*, eum utique homines nullis gravaturos fuissent injuriis: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*; quamnam igitur existimatis ardentissimum ejus amorem cogitasse inventionem? S. Laurentius Justinianus inquit: « Ignitus amor semper meditatur nova et insueta componit. Impatiens namque cum sit, cogitare non desinit, quomodo ardentius diligit. » Hic igitur amor eum docuit excogitare modum induendi hominem, sequere servili amictu accingendi, dicente Apostolo: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniavit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis.* Cumque presens hæc vita nostra sedes sit belli, dicente Jobo: *Militia est vita hominis, sed semetipsum examinavit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis.* Cumque presens hæc vita nostra sedes sit belli, dicente Jobo: *Militia est vita hominis, in eam hostilis exercitus partem, quæ densior et potentior erat, penetravit, seque incognitum Judæicæ impietatis ensibus et lanceis*

inmiscuit, ut per penosissimæ mortis suæ holo-caustum condignam divine Justitiæ, ob nostræ pec-cata exasperatæ, offerret satisfactionem et suam in nos ostentaret dilectionem.

i. — *Et Pater meus diligit eum.* Ingens certe amoris nostri præmium: *Et Pater meus diligit eum.* Loquebatur quondam Dominus de Beatiudinis et unichique assignat suum præmium: regnum cælorum pauperibus, terra possidenda milibus datur. At vero charitati, quæ omnium virtutum major est, non aliud præmium designatur, nisi amor: *Et Pater meus diligit eum.* Cur Domine non aliud præmium charitati est? Ecce diligenti, quamvis multa et ampla dones ad plenum, quæ ipsi debeantur, non satisfacis, nisi ipsum amore reciproco prosequaris.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non perent. Ad exaggerandum amorem, quem erga aliquid gerimus, consuevimus dicere: Darem librum sanguinis mei pro vita ejus. Quid igitur dicemus aut quem conceptum de infinita Christi charitate faciemus, qui totum sanguinem suum pro nostra redemptione fudit? Hic amor a sanctis viris serio meditatus, eosdem in divino amore et in compassione erga Redemptorem ardentius semper accendebat. Unde S. Bernardus inquit, *Serm. xx in Cant.*: « Super omnia reddit te amabilem mihi, bone Jesu, calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. » Cui consonat sequens S. Augustini meditatio, dicentis: « Magna et multa, imo certe innumerabilia sunt, quæ mihi Dominus Deus contulisti beneficia, pro quibus mihi diligendus et semper es laudandus. » Unum autem est, quod me plus omnibus accendit, urget, movet et promovet ad te diligendum ac super omnia, amara mors quam sustinisti, opus nostræ redemptionis. Hoc solum, vel hoc omnino ac totam vitam nostram, totum laborem nostrum, ac totum obsequium nostrum, amorem denique nostrum facile sibi vendicat. Totum hoc est quod devotionem nostram et excitat melius et querit suavis et auget amplius. Multum quidem in hoc opere laboravit Auctor mundi, nec in omni fabrica mundi tantam fabricationem sustinuit. De mundo enim et de his quæ in mundo sunt, dixit et facta sunt; at vero pro reparatione generis humani, ac magnos et multos, et diuturnos labores et dolores sustinuit. » Quanto igitur profundius mentem nostram in contemplationem Passionis deligimus, tanto magis divini amoris flamma in cordibus nostris accenditur.

j. — Magna profecto Dei in dilectione facilitas, ita ut si quis etiam blasphemator ac summus inimicus ejus extitisset, statim ac quis diligit eum, diligatur ab eo. Cur hoc? Ecce dixerat Dominus, injurias in ipsum illatas, a Patre suo esse judicandas, ac puniendas: *Est qui querat et judicet.* Joan., viii, 50. Inde etiam ait, obsequia ei exhibita, a

Patre suo esse remuneranda ejus amore. Equum est enim, ut qui habet manum ad supplicia infligenda, habeat et manum ad præmia largienda. Pater castigat injurias contra eum commissas, Pater eum diligit qui mandata ejus servat. Et ita profecto in Deum se res habet; sicut enim per amorem misericors est, et clemens, sic per rigorem, justus est ac severus.

Deus nullum profert judicium, nec ullam pronuntiat sententiam, nisi primo suum habuerit locum misericordia; postquam vero hæc processit, tunc ei succedit justitia. S. Hieronymus super illa verba Osee, ii, 19: *Sponsabo te mihi in justitia, et in iudicio, et in misericordia et miserationibus*, ita scribit: « De his sponsalibus in diversis locis Psalmista decantat: *Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine, et misericordia et veritas obviaverunt sibi, et iustitia et pax deosculata se sunt*, quos duos calices in Psalmo LXXV, legitur: *Calix in manu Domini, vini meri plenus mixto, et inclinavit ea hoc in illum.* De justitiæ calice, in calicem misericordie et rursus de calice misericordie in calicem justitiæ. » Et ideo cavendum est ne misericordie Dei ita inuitamur, ut obliviscamur justitiæ. Quin potius ob oculos statuenda est illa Venerabilis Bedæ doctrina, S. Pauli textum, ad Rom., ii, 4, glossa sua illustrans: *An divitiis bonitatis ejus, et potentie, et longanimitatis contemnis?* Dicit enim: « Intendant qui amant in Domino mansuetudinem, et timeant veritatem, etenim dulcis et rectus Dominus. Ama quod dulcis est, time quod rectus est. Tanquam mansuetus dixit: *Taceo*; sed tanquam justus: *Nunquid semper tacebo?* Misericors et miserator Dominus. Ita plane; adhuc adde, et multum misericors; sed tunc quod est in novissimo: *Et verax.* Qui enim modo sustinet peccantes, judicaturus est contemntes. »

k. — *Et ad eum veniemus et apud eum mansionem faciemus.* In omni loco, juxta theologorum communem doctrinam, tribus modis Deus reperitur; per essentiam, presentiam et potentiam. Per essentiam omnem locum ipse implet et occupat; per presentiam omnibus rebus assistit, cuncta videns et influens; per potentiam omnia sustentans, dansque illi esse, eaque conservans. Cum jam omnes vite viderentur interclusæ, quibus mediantibus ulterius homini adesse posset, divinus amor hodie novam invenit, qua per gratiam ac flatum divini Spiritus invisibilem, ad animam venit, eamque gratia ac consolatione sua dilatat ac replet. Est enim hic Spiritus Sancti accessus internum illud animæ gaudium, nostris sæpe incognitum oculis, quod non delectabilibus hujus vite bonis, sed divine gratiæ, virtuti, honestæ innititur conscientie.

Priusquam Psalmista diceret, *Psal. iv, 7: Deditis letitiam in corde meo*, præmisit: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Ubi Hugo Cardinalis

inquit: « *Lumen hujus vultus est gratia.* Divina gratia satians, replens animam, oculi corporalis sphaeram excedit: *Deditis letitiam in corde meo*; non extra in vanis, quia *omnis gloria filie Regis ab intus*; sed illi multi qui dicunt, *quis ostendit nobis bona?* exterius gaudent in hoc, scilicet quod « *fructu frumenti, vini et olei multiplicati sunt*, scilicet numero possessionum, personarum, militia-rum, curarum et ærumnarum. » Longe aliter illuminatissimus operatus est Propheta Regius: « Sed ego, dicit justus, illum finem intendo, hunc scilicet: *In pace in idipsum, dormiam et requiescam*; in pace pectoris. » David omnes suos thesauros, triumphos, sceptras, cunctasque alias prosperitates humanas, hunc finem in scopum dirigebat, ut cordis sui gauderet quiete et consolatione, id est, conscientia bona et gratia divina.

l. — Dum audis mansionem faciemus, intellige stationem militarem non ab similem stationibus, seu mansionibus, peractis ab exercitu Israelitico, cum ab Ægypto egredederetur. Ubi enim manendum erat, firmabatur statio, tentoria figebantur et locus firmabatur prorsus hostibus inaccessibilis. Sic in dilectoribus suis Deus stationem suam firmat, mansionem facit, hostibus inaccessam et horribilem. Nescit Deus in dilectoribus suis apparere, nisi militaria in illis propugnacula efficiens et reddens hominem militariibus spiritualibus copiis communitem et prorsus inaccessum inimicis.

m. — Miranda venit eorum qui timent Deum felicitas. Etenim requiescit Spiritus Sanctus in illis per gratiam, qui realiter et vere in animabus eorum sibi sedem collocat. Apud illos scilicet, qui in Dei timore vivunt, quia ipse est Spiritus sapientiæ, Timor autem Dei radix sapientiæ. Advertendum est quod Propheta Isaias faciens mentionem septem donorum Spiritus Sancti et inter ea enumerans donum intellectus, sapientiæ et scientiæ, ultimo loco nominet timorem Domini, dicens: *Et replebit eum spiritus timoris Domini*; ac si hoc sufficiens sit, ut eodem suffragante sacram scientiam ac veram sapientiam comprehendere valeamus. Unde Chrysostomus, *Hom. i in Matth.*, scribit: « Opportuerat quidem, nihil nos indigere auxilio litterarum, sed tam mundam in nobis exhibere vitam, ut libro-rum vice gratia Spiritus Sancti uteremur et sicut atramento illi, ita corda nostra inscriberentur Spiritu. » Notat insuper Angelicus Doctor, quod eum S. Joannes requiesceret supra pectus Domini et ad Petri instantiam secreto peteret, quis esset proditor: « Mystice per hoc datur intelligi, quod quando magis homo vult divine sapientiæ secreta capere, tanto magis conari debet, ut propinquior fiat Jesu, secundum illud, *Psal. xxx: Accedite ad eum et illuminamini*; nam divine sapientiæ secreta illis præcipue revelantur, qui Deo juncti sunt per amorem. » Porro ad obtinendum hunc amorem

vel maxime viam nobis sternit timor. « Aliud est multas divitiis scire, » ait S. Bernardus, « aliud est possidere; nec notitia divitem facit, sed possessio. Sic prorsus aliud est nosse Deum et aliud timere; nec cognitio sapientiam, sed timor facit. » Bene initium sapientiæ timor Domini, quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam afficit ad timendum, non cum instruit ad sciendum. Times Dei justitiam, times potentiam et sapit tibi justus, « potens Deus, quia timor sapor est. Porro sapor sapientem facit, sicut scientia scientem, sicut divitiæ divitem. »

n. — De Spiritus Sancti adventu hic agitur, ideo mansio commemoratur, quia cum ipse sit Paracletus, id est, consolator, in homine quem diligit mansionem facit, tanta eum replens consolatione, ut jam quis principio gloriæ frui videatur; ipse enim singulariter titulo suavis gloriarum qualem se exhibuit suo in terras adventu. Deus enim noster, Rex regum et Dominus dominantium, ante cujus conspectum sublimissime tremunt celi potestates, quoniam gloriarum titulo? Audite Prophetam regium, virum secundum cor Dei: *Dulcis Dominus; suavis est Dominus; laudate nomen ejus quoniam suavis est Dominus, palliate nomini ejus quoniam suavis est Dominus universis.* Id quod filius ejus Salomon attestatur dum inquit, *Sap., xii, 1: O quam bonus est, Domine, spiritus tuus?* Et, *Sap., xv, 4: Tu autem Deus noster suavis es.* Ideoque postmodum incarnatus Deus, legem gratiæ insinuaturo mundo, eam quidem jugum, ast suave appellat, dicens: *Jugum meum suave est.* Matth., xi, 13.

o. — Ita liberum manet Deus in iis qui diligunt illum, eique serviunt, ut timere non debeas illum ex parte sua discessurum, nisi contra voluntatem suam. Anima enim justi est locus deliciarum Dei, ejusque Paradisus et templum; delectatur ibi Deus incolata animæ justæ, utpote quæ pulcherrima est, ipsunumque Deum ad sui sponsalium rapit.

In dubium revocari nequit, quia Deus magnopere erga animam nostram propendeat, illamque permagni aestimet, imo suam in illa delectationem positam esse habeat; hoc enim adeo verum est, ut ipsemet hanc unicam suam esse delicias protestetur, dicens: *Delicia meæ esse cum filiis hominum.* Prov., viii, 31. Porro Deus humanam, non vero angelicam naturam elegit, quia animam nostram, quam ad imaginem et similitudinem suam creaverat, assumere voluit, quia in illa omne suum gaudium et delicias repositas habuit, totoque corde ei addictus fuit, de quo S. Job non immerito cum stupore interrogat attonitus: *Quid apponnis erga eum cor tuum?* Verumtamen id nequaquam mirum videri debet: « Potius sunt ejus deliciae esse cum filiis hominum quam cum Angelis, » inquit Hugo Cardinalis, « quia de his quæ accipio, vel venatione capian-

« tur, sunt deliciae ciborum, non de domesticis. » Qua aptissima similitudine idem purpuratus Doctor declarat Deum venatione perdituram animarum nostrarum, utpote que sapientissimus ejus cibus sunt quam maxime delectari: « Et ipse quidem ventione predicationis, et aucupio crucis capit homines. »

Ita libenter manet Deus in iis qui diligunt illum, eique serviunt, ut timere non debeas illum ex parte sua discessurum, nisi contra voluntatem suam. Anima enim justi est locus deliciarum Dei, ejusque paradisi et templum. Qua de re S. Augustinus, postquam dixisset: « Nobilis creatura est anima, civitas namque Dei est, de qua tam gloriosa dicta sunt. Hæc civitas Jerusalem merito appellanda est, que ad fruendum visione illius creata est; » paulo post subjunxit: « Estque templum Spiritus Sancti per sanctificationem. » Hanc quoque animæ dignitatem, nimirum quod templum Dei sit, S. Thomas de Villanova, concione in Dedicatione Ecclesie, his verbis insinuat: « Sanctæ animæ, » inquit, « verissima et sacratissima Dei templa sunt; » unde Apostolus: *An nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Sanctus habitat in vobis?* Quod si non creditis, credite illi qui dixit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Hanc quoque veritatem non in uno, sed pluribus locis apud Apostolum videre licet: *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti qui in vobis est? glorificate et portate Deum in corpore vestro.* Alibi pariter ait: *Vos estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus; quoniam habitabo in illis et deambulabo inter eos.* Psalmista quoque, *Psal. x, 5,* ait: *Dominus in templo sancto suo; Dominus in caelo sedes ejus.*

Et quidem varias Hugo Cardinalis inter templum Dei et animam humanam proportionem his verbis addidit, dum ait: « Dicitur anima templum Dei, multis rationibus. In templo Deus adoratur, similiter in anima fidei. In templo offeruntur sacrificia; similiter in anima fidei: *Sacrificium deo spiritus contribulatus; cor contritum et humilatum Deus non despicies.* In templo sunt cruce, intus et extra; ita in anima debent esse cruce per memoriam Passionis, et exterius per imitationem. In templo reponuntur reliquie Sanctorum; sic anima fidelis debet semper recolere exemplam Sanctorum. In templo est aqua benedicta, que fugat demones; ita in templo spirituali nostro debet esse aqua lacrymarum, qua fugatur diabolus. »

P. — Illi sanctissima Trinitas constantem sui pollicetur conversationem et familiaritatem, qui sermonem seu præceptum servaverit Christi; hoc est autem præceptum ejus ut diligamus invicem. In amore itaque proximi fons consistit ratio beati-

tudinis nostræ. In libro Ecclesiastici, in principio capituli vigesimi quinti, Deus manifeste sese aperit, dicendo quænam illa sint, in quibus vel maximam habuerit complacentiam, sive in quidam genus ipsius, vel maxime inclinaret, et dicit: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ probata sunt coram Deo et hominibus.* Vatablus legit: *Tria me exhilarant, et coram Deo simul et hominibus condecorant.* Quænam autem illa sint quæ divine Majestati precunctis aliis tantopere placent, increata Sapientia ullerius exponit, dicens: *Concordia fratrum et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes.* Hæc autem tria prouti perspicuum est, ad dilectionem fraternam reducuntur. Notandum vero est, quod præcipua prærogativa quæ tribus hisce in prædictis verbis attribuitur, in eo consistat, quod probata sunt coram Deo et hominibus, quia nihil gratius aut acceptius esse potest tam Deo quam hominibus, quam mutua inter nos unio, pax et fraterna dilectio, adeo ut eadem illa Sapientia eterna, quæ Spiritum Sanctum ad tot sacræ Scripturæ volumina dictanda permovit, omnia sacræ dogmata, prophetias, oracula, leges et quicquid in universo volumine sacro continetur, ad hanc charitatem ordinari voluerit: *Omnia ergo quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis; hæc est enim lex et Prophetæ.* *Matth., vii, 12.*

Didacus Stella immensum illum honorem considerans, quo Deus amorem nostrum dignatus est privilegiare, dicit: « Nihil videtur Deus proximi dilectionem commendare, siquidem suo ipsius amoris proximi amorem conjunxit. Dei amor proximi amoris est conjunctus et copulatus, ut eodem amore Deum et proximum prosequar. »

VERSUS 24.

Qui non diligit me sermonem meum non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus, qui misit me Patris.

ADDITIO.

A. — *Qui non diligit me, etc.* O quam paucos Deus in mundo amicos habebit, si ex hoc indicio judicandi sint quod Deum dicantur non diligere, quia mandata ejus non servant. Quam enim multi sunt qui Deum pecuniis post ponunt; ita ut pro modica summa Dei mandata transgrediantur? Hoc enim proprium est avidæ divitiarum concupiscentiæ, ut fides, cultus et justitia Dei plurimum labefactetur. Apostolus, *I ad Tim., vi, 10,* ait: *Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidem appetentes erraverunt a fide.* S. Ambrosius, in sermone de S. Alexio, hoc S. Pauli testimonium adducens, dicit: « Vides ergo quia qui pecuniam appetit fidem perdit, qui aurum redigit, gratiam prodigit; avaritia enim cæcitas est et errorem reli-

« gionis inducit. » S. Augustinus pluribus in locis eandem de avaris querimoniam habet, innumerabilem enim animarum deplorat miseriam, qui aurum pluris quam fidem faciunt. Imo auri cupiditatem et fidei sinceritatem, adeo parum se comparari posse existimat ut dicere non vereatur: « Qui aurum non habet fidem habet. » Et revera ita esse experientia comprobatur, videmus enim quod religiosi, qui paupertatis voto constricti, ab hac auri cupiditate liberi sunt et immunes, fidei et fidelitatis erga Deum zelosissimi sunt promotores et propagatores. Alibi quoque idem sanctus Doctor, avarum quemdam temporalium honorum studiosum conquistorem his verbis alloquitur: « Ut lucrum faceres, Deum offendisti; ut auferes pecuniam, fides diminuta est et aurum crescit. Quid perdidisti et quid acquisisti? Quod acquisisti aurum vocatur; quod perdidisti fides vocatur: compara fidem auro. »

VERSUS 25.

Hæc locutus sum vobis apud eos manens.

VERSUS 26.

Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcumque dixerit vobis.

ADDITIONES.

A. — *Paracletus autem Spiritus Sanctus, etc.* *Paracletus* idem est quod consolator. Dicitur autem Spiritus Sanctus consolator propter continuas et frequentes Apostolorum afflictiones. D. Chrysostomus inquit: « Frequenter eum *Paracletum* vocat, propter eorum tristitiam. » Toletus autem in commentario de utroque nomine, sic ait: « Spiritus Sanctus *Paracletus* nominatur, quia eos consolatur et confortabit. Sanctus vero, quia perfectio nem sanctitatis operabitur et docebit, et illustrabit omnia. » Quos vero consolabitur? Tristes, non tristitia sæculi, sed tristitia sancta, qualis producit lacrymarum imbres aut compassionis, aut penitentiæ motivo elicitas; illos inquam tristes consolatur. S. Ambrosius ait: « Fletus refrigerant pectus et in moestum solantur affectum. » Evidens est illa Saluatoris in tertia beatitudine facta promissio: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur;* qui enim ex motivo et instinctu superiori lacrymantur, interioribus semper participant consolationes. S. Augustinus verba illa Davidis: *Luxabo per singulas noctes lectum meum, ingeniose ponderans, ait: « Lectus est hoc loco appellatus, ubi requiescit animus æger et infirmus, id est, in voluptate corporis et in omni delectatione seculari constitutus, quam delectationem lacrymis lavat, qui sese ab illa conatur extrahere. » Possumus et nos dicere, quod sicut*

lectus est locus quietus in quo corpus defatigatum dulciter refocillatur, eodem modo, planetus animam moestam refrigeret et confortet. Quando Saluator noster abiit ut Lazari quadriduanum fatens cadaver resuscitaret, S. Joannes illum conturbatum fuisse scribit: *Infremuit spiritu, turbavit semetipsum.* Imo in copiosas quoque lacrymas prorupit, quia subditur: *Et lacrymatus est.* S. Augustinus, in meditationibus suis, lacrymas a Deo postulabat; sed quo fine id eum fecisse existimat: « Ut celesti jucunditate semper replent animam meam. » S. Hieronymus, verba illa Davidis exponens: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, etc.,* inquit: « Hoc est, quod dicit: « Quoties egi penitentiam, toties me consolatus es. Unam fudi lacrymam, unam merui consolationem; decem fudi lacrymas, decem merui consolationes. »

B. — Cupis, mi Christiane, Spiritum Sanctum hodie experiri Paracletum, id est, consolatorem? Cupis divinum hæc Spiritum ad te trahere? Hoc cura ut largos fundas imbres lacrymarum; nihil enim magis columbam pellicit, quam gemitus, nihil magis requirit ignea lingua, quam aquam. Unde D. Augustinus, *tract. vi in Joan.,* sic monebat: « Columbam meam video super caput Christi, linguas video in toto orbe terrarum: idem Spiritus per columbam, idem per linguas. Si per columbam idem Spiritus et per linguas per totum orbem terrarum datus est, a quo te prædidisti, ne gemas cum columba? » Aliquis fortasse, ut gemitus et lacrymas fugeret, non ad columbam, sed ad ignes respiceret linguas, et ex igne sese ad gaudia compararet: « Hanc esse fallaciam, » ait Augustinus, « ubi enim, vel in igneis linguis, vel in columba Spiritus apparet, nihil est quod nos a gemitu excuset, quandoquidem et columba, et ignea lingua rivos ament plenos lacrymarum. » Sunt enim lacrymæ ad Deum erga nos reddendum propitium efficacissimæ.

Postquam Joel in progressu Prophetiæ suæ, severissima divine justitiæ flagella intimasset, rebellis Judæorum populo desolationes predicando et ruinam, deinceps ostendit Deum iratum nullo alio meliori modo mitigari posse, quam per lacrymas et planctum; unde dicit: *Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in fletu et in planctu; scindite corda vestra; convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiens et multæ misericordis.* *Joel., ii, 13.* Ac proinde S. Gregorius Nazianzenus optimis his verbis nobis tradit consilium: « In lacrymis animas vestras possedite; divinam iram reprimite, vestra vitæ studia et instituta in melius commutantes. » Consideratione quoque digna sunt illa S. Augustini, *Ser. xi ad fratres,* verba, quibus et ipse lacrymarum expressit efficaciam, in ordine ad Deum propitiandum, inver-

tendamque divinam ejus sententiam; dicit enim: « Punge oculum mentis, ut lacryma prodeat com-
« punctionis. O compunctio, quam sancta et mira-
« bilis predicaris! tu spirituale lavacrum es; tu
« flagellum Dei es, per quod Deus mutatur; tu
« stimulus per quem Deus ad hominem inclina-
« tur. » Tametsi enim contra nos promulgata sit
« funesta mortis sententia, attamen si apud Deum
« quantumvis juste iratum lacrymæ nostræ interve-
« niant, hæc ad illam revocandam et obliterandam
« abunde sufficient. Unde divus Chrysologus ait:
« Delent in omne facinus latam sententiam. » Solum
« quidem peccatores sunt qui vindictivam Dei
« exacerbare possunt justitiam; attamen sibi per
« lacrymas aboleantur, Deus a fulminibus suis exar-
« matar. Nam ut Petrus Cellensis ait: « Demergit
« lacryma populum criminum, rupiumque nostri
« pectoris solvit duritiem, judicis emollit iram,
« jam intentatæ iræ humili ausu flecit minas,
« vibratas resupinat acies, erecta jam resupinat
« supplicia, exundantes irrotat flammæ, profundit
« de silice aquas. »

Rex Ezechias in mortali illa infirmitate sua, ex
« divina Majestati expresso mandato, suæ mortis
« intimationem intellexerat ab Isaia, ita eum allo-
« quens: *Hæc dicit Dominus: Dispone domus tuæ
« quia morietis tu et non vives. Isa., xxxii, 1.* Et mihi-
« lominus paulo post contrarium idem Isaia attulit
« nuntium. Et quidem credibile est, prout ex textu
« sacro colligi potest, Prophetam ex regio palatio
« nondum egressum fuisse, quando mox redux ex
« ejusdem Dei jussu, ad Ezechiam ait: *Adjiciam super
« dies tuos quindecim annos. Undenam repentina adeo
« mutatio, quando quidem tam prima quam secunda
« vice, ex commissione ejusdem, a quo mittebatur,
« mortem vitamque annuntiavit? In promptu est res-
« pondio: *Flevit Ezechias fletu magno; moxque subdit
« Spiritus Sanctus: Et factum est Verbum Domini ad
« Isaiaam dicens: Vade et dic Ezechia: Hæc dicit
« Dominus Deus David patris tui: Vidi lacrymas tuas:
« Ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos;*
« quia scilicet ut Ecclesiasticus, xxxv, 18, ait: *Lacry-
« mæ viduæ ad maxillum descendunt, a maxilla
« enim ascendunt usque ad cælum.**

c. — Non inultile erit hic inquirere quonam
« præcipue tempore Spiritus Sanctus super Ecclesiam
« in Sion coadunatam a Christo post suam in cælos
« ascensionem demissus fuerit? Certo non alio, quam
« eo quo jejuni erant; hoc enim S. Petrus insinuare
« voluit, quando Apostolos a calumnia ebrietatis
« eisdem imposita justificavit et defendit, dicens:
« *Non sicut vos existimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora
« diei tertia.* Act., ii, 15. Similiter quando idem Spi-
« ritus Sanctus alia quadam vice, una cum gratiarum
« suarum thesauris super Paulum et Barnabam
« descensus erat, dicit sacer textus: *Ministrantibus
« autem illis Domino et jejunantibus, dixit Spiritus*

*Sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam, in
« opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, etc.*
« Act., xiii, 2. Non parum inde commendatur sobrie-
« tas et abstinencia, quæ tunc quasi quædam ad Spi-
« ritum Sanctum recipiendum dispositio fuit. Gala
« vero Dei et gratiarum ejus est inimica; Spiritui
« Sancto opponitur.

Apostolus Paulus, quamvis in diverso proposito
« hoc Romanis dederit monitum: *Noli propter escam
« destruere opus Dei; Rom., xiv, 20;* nos nihilominus
« ipsum ad irreparabilia applicare possumus gule
« damna, utpote cui proprium est opponi muneribus
« Dei, divinumque negligere honorem et salutem
« nostræ. Ideoque S. Antoninus de gula vitio trac-
« tans, ait: « Aufert Deum, » idque ex illo probat
« Jobi textu: *Non invenitur in terra suaviter viven-
« tium; id est, ut exponit hic Sanctus, « gulosorum. »*
« Postquam enim domus Jobi considerasset ruinam,
« quæ septem ejus oppressit filios et filias, septem
« Spiritus Sancti dona, quæ vitium hoc in anima
« nostra annihilat, significantes, ita discurret: « Sep-
« tem dona Spiritus Sancti ex gula ruunt; quod
« figuratum fuit, *Job., i, 1,* quando septem filiis convi-
« vantibus in domo primogeniti, domus percussa a
« vento ruens oppressit omnes; figurant enim, se-
« cundum Gregorium, septem dona Spiritus Sancti,
« a septem filiis Job. »

d. — Si verum sit quod legitur, Spiritum Sanctum
« nonnisi tempore jejunii Ecclesiam et Apostolos
« visitasse, non parum inde commendabitur sobrie-
« tas et abstinencia, quæ tunc quasi quædam ad Spi-
« ritum Sanctum ejusque charismata recipienda dis-
« positio fuit, siquidem sobrietas et abstinencia seu
« temperantia victus ad divinorum mysteriorum,
« cælestiumque revelationum notitiam nos disponit,
« mentemque ad Deum elevat atque ad acquirendam
« sapientiam, beneque faciendam orationem auxilia
« præstat.

De populo illo a Christo in deserto liberalissime
« cibato dicitur, *Marc., viii, 8: Manducaverunt et
« saturati sunt;* quia Deus per jejunium et abstenen-
« tiam copiose nos satiat, si non quoad corpus, sal-
« tem quoad animam, per refectionem spiritualem.
« Unde dicitur: *Esurientes implevit bonis. Ideo quod
« Ecclesia in collecta quadam quadragesimali dicit:
« Sanctificato hoc jejunio, Deus, tuorum corda
« fidelium miserat illustra, et quibus devotionis
« præstas affectum, præbe supplicationibus pium
« benignus auditum. » Ingreddamini, obsecro, reli-
« giosorum rigide viventium claustra, in quibus in
« tantis jejuniis et abstinencie rigoribus vivitur, et
« invenietis veram ibi regnare pacem et satisfatem
« internam, abundantiam ibi communicari donorum,
« gratiarum, virtutumque cælestium, ibi florere de-
« votionem et spiritum, copiamque a Deo imbi
« revelationum, extasum, et si quæ sunt alia divino-
« rum favorum genera. In Actibus Apostolorum, xiv,*

11, dicitur quod quando Apostoli se ad eligendos
« eos, qui animabus convertendis, gubernandique
« Ecclesiam operam navaturi erant, volebant dispo-
« nere, id fecerint mediante jejunio, quod premitte-
« bat: *Et cum constituisset illis per singulas Eccle-
« stias presbyteros et orosset cum jejunantibus, comen-
« daverunt eos Domino. Et hinc credibile est, in
« Ecclesiam derivatam esse laudabilem illam in qua-
« tuor temporibus jejunii præmittendi consuetudi-
« nem, priusquam celebrentur ordinationes presbyte-
« rorum, aliique conferantur ordines sacri.*

VERSUS 27.

*Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; non
« quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur
« cor vestrum, neque formidet.*

Additiones.

a. — *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*
« Verba omni consolatione plena, hucusque locutus
« erat Dominus; nunc idem consolationis argumen-
« tum prosequitur dicens: *Pacem relinquo vobis. Quid
« est hoc: Pacem relinquo vobis? Relinquo heredita-
« tem indicat, ut videtur exponere S. Cyprianus, de
« unitate Eccles., legens, pacem dimitto. Discedens
« igitur Dominus ex hoc mundo, suis pacem tanquam
« propriam hereditatem delegavit. Pulchre S. Augus-
« tinus, *Serm. cxxvi de temp.,* ait: « Proficiscens
« voluit dare quæ desiderabat rediens in omnibus
« invenire. Hanc suis hereditatem dedit; dona
« omnia sue pollicitationis et præmia in pacis con-
« versatione promisit, atque ideo fratres, si hære-
« des Christi esse volumus, in ejus pace esse et
« manere debemus. » Hanc igitur pacem in ultimo
« vale suis dedit tanquam maxime pretiosam et
« valde commendabilem.*

Et quidem ut hujus legati nobis facti, scilicet
« pacis et concordia, excellentia, necnon quantum
« Christus Salvator noster eandem desideravit et
« amarit plenius innotescat: *Ipse est pax nostra,* ait
« S. Paulus, *Eph., ii, 14, qui fecit utraque unum,* et
« hoc quidem ad Ephesios scribit. Ad Corinthios, II,
« v, 18, sic loquitur: *Omnia ex Deo qui nos reconcilia-
« vit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium
« reconciliationis, quoniam quidem Deus erat in Christo
« mundum reconcilians sibi. Propheta Evangelicus,
« multis sæculis antea prædixerat: *Parvulus natus
« est nobis et vocabitur nomen ejus Princeps pacis; mul-
« tiplicabitur ejus imperium et pacis non erit finis. Isa.,
« ix, 6.* Alibi quoque idem Propheta ita vaticinatur:
« *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. In alio
« autem loco principalem quædam divinitatis suæ
« effectum denotare volens, Deum ita loquentem in-
« troducitur: *Ego Dominus et non alter, formans lucem
« et faciens pacem. Denique in ultimo Prophetiæ suæ
« capite, felicitatem qua Ecclesia Christi tempore ga-***

visura erat, exprimere satagens, ita ex ore Dei lo-
« quitur: *Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium
« pacis.*

Christo vix in hanc terram nato, aperiebantur
« cœli qui necare et ambrosia Paradisi terram hanc
« irrorabant: « Hodie per totum mundum mellifluis
« facti sunt cœli, eo quod hodie nobis de cœlo pax
« vera descendit. » Angelorum quoque exercitus
« per aera resonantes dulciter et certatim canebant:
« *Et in terra pax hominibus.* In prima antiphona vigi-
« liæ Nativitatis, Ecclesia pariter ita canit: « Rex pa-
« cificus magnificatus est, cujus vultum desiderat
« universa terra. » Et S. Bernardus ait: « Filius a
« Patre processit et venit in mundum, ut qui prius
« erat cogitatione pacis in corde Patris, fieret ut
« ipse pax nostra in utero matris. »

b. — Quæret hic forte aliquis quid nomine pa-
« cis intelligatur? Communiter recentiores tenent,
« quod nomine pacis Hebræi olim significabant omne
« bonum, salutem, tranquillum hominis statum et
« prosperitatem. Christus Jesus auctor gratiæ et totius
« vite spiritualis, cum a discipulis suis discedit, eis
« etiam Judæorum more dat pacem, non tamen eo
« sensu quo homines terreni dabant, sed valde super-
« naturali ac sublimi modo, de quo loquitur Aposto-
« lus ad Philippenses, iv, 17: *Pax Dei quæ exuperat
« omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias
« vestras. Et hæc pax includit summam animi serenita-
« tem et tranquillitatem, in bona conscientia funda-
« talem.*

c. — Mundus signis exterioribus pacem præbet,
« sed vere nihil aliud clamat, quam illud Propheta:
« *Pax, pax, et non est pax,* cum ea que sub specie
« pacis exhibet, relictis sunt divitiæ, honores, volupta-
« tes, plena sint anxietatibus, curis, cruciatibus, per-
« secutionibus. De Jacobo Patriarcha, qui adeo illu-
« minatus fuit, ut ob luminis communicati abundan-
« tiam, hoc nomen *Israel,* quod idem est quod *videns
« Deum,* a Deo illi impositum fuerit; de hoc inquam,
« in Genesi, xliii, 14, legitimus quod filiis suis, quos in
« Egyptum amandabat, parum mellis secum in
« Egyptum deferre suaserit: *Sumite de optimis terræ
« fructibus in vasibus vestris, et deferite viro maneræ,
« madicum mellis, etc.* Possibile igitur est, quod in
« regno tam fertili et copioso quod mundum præfi-
« gurabat, mellis suavitatis defuerit: *Omnia in figura
« contingebant.* Per hoc enim denotabatur, quod sub
« terrenorum et mundanorum honorum rosæ, meræ
« lateant puncturæ spinarum, nec ulla subsit vera
« lætitia. Nam ut S. Augustinus, in *Psal. lxxxv,* op-
« time dicit: « Quocumque cor se converterit in ter-
« renis rebus, amaritudinem invenit; unde dulces
« cat non habet, nisi se levet ad Deum. »

Nullam tam apud sacros quam profanos historio-
« graphos, invenio historiam, quæ malitiam, instabili-
« tatem et infelicem exitum mundi vivacius expri-
« mere aut representare possit, quam illa, quæ de

Absalone in sacris Litteris recensetur. Come namque ejus aurea, quae carissimo pretio vendebantur, divitias praesignificabant; venustas autem et speciositas vultus ejus, voluptates et delectationes carnales, quibuscum tot animae misere irretiuntur; ejus contra patrem rebellio, inordinatam praefigurabat ambitionem; Ammonis occisio, vindictae et odia innuebat; ficti amplexus aliisque benevolentiae signa, quibuscum subditis omnibus occurrebat, deceptiones, adulationes et stratagemata fraudulentorum; at vero quis tandem infelicis hominis istius exitus fuit? *Accidit autem ut occurreret Absalon servis David, sedens mulo; cum ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhaesit caput ejus quercui, et illo suspensus inter caelum et terram, mulus cui insederat pertransiit.* II Reg. xviii, 9. Qua de re Drogo Hostiensis sequentem elicit doctrinam, scilicet: « Pendet Absalon per comam capitis sui, et mulus cui insederat transit, quia mundus transit et concupiscentia ejus. » Et S. Augustinus inquit: « Lætitia sæculi vanitas est, quia magna expectatione speratur ut veniat, et non potest teneri cum venerit; isto dies qui lætus, cras utique non erit; transeunt omnia, evolvunt omnia et sicut fumus evanescent. »

d. — Fidem quidem pollicetur mundus; nulli tamen eam, ne ipsis quidem amatoribus suis servat. Sicut in vita S. Sebastiani martyris, refert quod inter alia motiva quibus gloriosus hic Martyr, sanctos Marcum et Marcellianum in fidei certamine vacillantes hortabatur ad constantiam, eos quoque sequentibus verbis affatus fuerit: « Hæc præsens vita fugacissima est et usque adeo infida, ut nec suis amatoribus fidem servare poterit unquam. Ab ipsa enim mundi origine in se fidentes fefellerunt, omnes sui cupidos delusi, cunctos de se præsumentes irrisit, et ita nullum omnino certum reddidit, ut omnibus probetur fuisse mentita. » Hugo Cardinalis prosperitatem mundanam osculo Judæ comparavit dicens: « O quam fraudulentum osculum, quo tradidit Jesus! Tale est osculum mundi; illum enim solum prodiit quem osculatur. » Advertamus proinde ad proverbium istud quod auribus nostris saepe insinuat, quo dicitur: « Non omne quod splendet, aurum est. » Unde S. Augustinus monet dicens: « Vincula hujus mundi asperitatem habent veram, juvenilitatem falsam, certum dolorum, incertam voluptatem, durum laborem, timidam requiem, rem plenam miseriam, spem beatitudinis inanem. » Et ideo Joab mundi hujus typus fuit, qui Amasiam obvium habens, mox amabilius amplexatum osculatus est et salutavit, sed non alio fine quam ut necem ei inferret.

e. — Christus pacem dat stabilem, mundus vix temporalem et hanc ipsam æternis recompensandam tumultibus. S. Bernardus, *Serm.* 1, ait: « Spa-

lida est via quæ ducit ad perditionem, per hanc enim abundantiam deliciarum in bonis deficient et in malis proficiunt multi; defectum honorum ipsa rerum natura ostendit, nam ad maturitatem non venit nimia fecunditas fructuum et pomorum; segetem etiam nimia pinguedo destruit. »

f. — Bonorum omnium compendium est pax. Verum quæstione dignum est: Quare cum dicit, *do*, pacem appellat suam, cum vero ait, *relinquo*, suam non appellat? Hoc dubium nullatenus effugit subtiliorum S. Augustini sagacitatem, qui sic ad ea verba fatur: « Sed quid est, quod ubi dicit: *Pacem relinquo vobis*, non addit, *meam*; ubi vero ait: « *Do vobis*, addit *meam*? Utrum subaudiendum est *meam*, ubi dictum non est? Forte et hic aliquid latet. » Cui tamen dubio ipse S. Augustinus digne satisfacit, sic fatus: « Pacem nobis Christus relinquit in hoc sæculo, in qua manentes, hostem vincimus. Pacem suam nobis dabit in futuro sæculo, quando sine hoste regnabimus, ubi nunquam dissentire possumus. » Scilicet Christus Deus, illam duntaxat pacem appellavit suam, qua in celo Beati sine hoste, aut periculo amissionis fruuntur; in hoc autem sæculo, ubi pax oppugnetur, passiones tumultuant, concupiscentia rebellat, appetitus subsultat et hostes intus et foris oppugnant, magno concordie detrimento et saepe pacis jactura, suam non appellat. Hanc enim voluit per contradictiones acquiri et conservari, vincendo passiones nostras et corpori bellum movendo.

g. — Christus non reliquit discipulis suam pacem mundi sed suam pacem: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Salvator noster per illum loquendi modum nobis insinuare voluit quod pax sua a pace mundi distinguatur, quia quando inter duos exercitus res eo devenit, ut de pace mutua tractare incipiant, utrinque arma deponuntur; et ideo non est talis pax mea, quam ego fidelibus meis imperior, inquit Christus: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis; non veni pacem mittere sed gladium.* Semper enim nobis cum inimicis nostris domesticis pugnamus est et preliandum, si bonæ conscientie tranquillitate gaudere velimus; ac proinde versio Syriaca legit: *Non prout mundus dat, ego do vobis.* S. Bonaventura S. Augustini citans auctoritatem, hunc lectum pariformiter interpretatur, inquit: « Pacem relinquit, in qua manentes, hostem vincimus; pacem dabit quando sine hoste regnabimus. » S. Thomas dicit: « Pax præsens est cum contradictione. »

h. — Cur discessurus ab Apostolis, solum pacem donat Dominus? Numquid poterat eis largam impartire benedictionem, qualem Isaac moriens dedit Jacob filio suo, dicens: *Det tibi Deus de rore caeli, etc. Gen.* xxi; hoc enim Apostolis et toti Ecclesie summe necessarium et utile foret, ne tantis perse-

ditionibus in futurum atterentur? Verum solum pacem, ut rem omnium opulentissimam et pretiosissimam, in testamento donat. Amici enim amici in morte magis pretiosa donant. Apostoli per S. Petrum, *Matth.* xii, 27, veluti Apostolici collegii caput, coram Christo protestati fuerunt: *Ece nos reliquimus omnia et secuti sumus te.* Et tamen licet omnes illorum facultates ad pauca restringerentur, cariosa ligna, rupta relia et paucos remos, hic tamen adeo opulentus, ipsisque supra modum addictus testator, de quo scribitur: *Spirituum ponderator est, hereditatis loco, illis pacem legavit, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* « Superius dixerat, » ut notat Cajetanus: « *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*; modo non dicit: *Pacem mando vobis*, sed legat testamenti jure dicendo: *Pacem relinquo vobis.* Relinquitur tanquam pretiosissima hereditas; hoc est enim testamentum Jesu. » Quisquis hanc hereditatem possidet, is neque in hac, neque in altera vita, quidquam pretiosius desiderare poterit. Nam ut in *Summa* Predicantium dicitur: « Quanta sit pacis excellentia ostendit Christi donum. Cum enim in fine maxime suos diligeret, hanc quidem dilectionem dono pacis ostendere voluit et docuit. » Ex quo argui potest, quod post seipsum, pax sit maximum quod dari potest. Certum est quod maxime dilectis maximum donum daret, sed suos maxime dilexit, ergo eis maximum donum dedit, in crastino ab eis recessurus, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Nec mirum auctorem hunc dicere: « Post seipsum, pax maximum est quod dari potest; » siquidem ipsemet Christus pax est: *Ipsæ est pax nostra.* Unde S. Cyrillus Alexandrinus notat, Christum dicere: « *Pacem non simpliciter, neque quamlibet, sed meam do vobis.* Id autem nihil aliud est, quam Spiritum eis dare et per eum in eis habitare. Pax enim Christi, Spiritus ejus est, quod etsi longa oratione, ut probetur non egeat, illud tamen liquido patet, ipsum Filium Dei pacem esse. Quomodo igitur spiritus ejus pax non erit? Beatus enim Paulus ait: *Pax Christi quæ superat omnem sensum.* »

VERSUS 28.

Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos. Si diligeritis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.

Additio.

a. — Quia vado ad Patrem. Ut affectus noster facili negotio separaretur a terrenis et in adversis non deliciamus, cum Christo ascendente, cordis nostri oculum in celestia deligeamus oportet. S. Paulus ad Philippenses, iii, 8, ita scribit: *Existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu*

Christi Domini mei. Ingens namque lumen notitia Christi sibi comparaverat, ac proinde omnia terræ hujus bona pro nihilo ducebat. Propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora. Igitur honores, dominia, thesauros, monarchias et quidquid hic mundus in se pulchri continet, ipse velut vile quoddam reputat sterquilinum? S. Thomas super illa verba quoque idem S. Paulus de se assertit, scilicet: *Mihi mundus crucifixus est, ex illis manifestum fieri dicit quam fuerit sanctus hic Apostolus, affectibus et corde suo, ab omnibus hujus vite bonis alienus: Manifestum est autem quod mundus et omnia que in mundo sunt mortua erant in corde Pauli.* Nemo nos ad terrena contemnenda et inquirendum celum efficitur hortari poterat S. Paulo Apostolo, utpote qui penetravit caelos, enique in ipsam coeli pulchritudinem et majestatem, suos defigere oculos licuit. Et quidem, ut bene Theophylactus notat, Apostolus non erat contentus, quod nos ad bona celestia requirenda hortatus fuisset, sed subjunxit insuper: *Ubi Christus est ad dexteram Dei Patris sedens.* Non contentus fuit superna dicere, neque ubi Christus est, sed adjevit: *In dextera Dei sedens, ut magis a terra animum nostrum abducat.* Addit Apostolus: *Quæ sursum sunt sapite.* De hac autem superna Sapientia quæ nobis jubente Apostolo specialiter inquirenda est, S. Jacobus Apostolus loquitur, dum ait: *Quæ autem de sursum est sapientia.* Et S. Anselmus super illa verba: *Quæ sursum sunt sapite, dicit: Sapite, id est, habete sapientiam de celestibus et æternis, non de temporalibus et caducis.* »

VERSUS 29.

Et nunc dixi vobis, priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis.

VERSUS 30.

Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam.

Additio.

a. — Venit enim princeps mundi et in me non habet quidquam. D. Ambrosius legit: *Et in me invenit nihil.* Quomodo fieri potuit, ut in omnium honorum infinito quasi thesauro nihil inveniat? In Jesu omnium divitarum plenitudo inhabitat corporaliter et tamen princeps hujus mundi nihil invenit. Pulchre et moraliter in hunc locum commentatur D. Ambrosius: « Avaritiæ damno dives urgetur, pater dispendio filiorum, homo doloribus, corpus ulceribus. » Unde Dominus noluit habere quod perderet et ideo pauper luc venit, ne haberet diabolus quod auferret. Ipsum Dominum dicentem audi: *Venit princeps hujus mundi; et in*

me invenit nihil, sciens divitiarum possessionem specialem daemonis laqueum esse, eumque specialissime in hoc veluti in suo centro residere.

Tametsi quidem certum sit, quod Ecclesiasticus, vi, 20, ait: *In medio laqueorum ingredieris*, verumtamen Apostolus divitiarum cupiditatem specialiter demonis laqueum esse Timotheo discipulo suo declarat, dicens: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli*. I Tim., vi, 9. Quis nostrum argentum et aurum, temporalesque prosperitates, quas tantopere absentes concupiscimus et in quibus habitis tantopere nobis complacemus,

laqueos esse crederet? Quis non videt quod omnes et singuli se hujus laquei nexibus magis, magisque irretire desiderant, omnique studio satagant: « Er-
« gone, » inquit Hugo de S. Victore, « laqueus dia-
« boli sunt divitiarum mundi hujus? Heu me, quam
« pauci sunt qui volunt ab isto laqueo liberari?
« Quam multi sunt qui dolent quod tam parum sunt
« irretiti! »

VERSUS 31.

*Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et
sicut dedit mihi Pater, sic facio.*

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM LUCE, CAP. VI, VERS. 36

36. Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est.
37. Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini; dimittite, et dimittentini.
38. Date, et dabitur vobis, mensuram bonam, et confertam, et supereffluentem dabitur in sinum vestrum; eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.
39. Dicebat autem et illis similitudinem: Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?
40. Non est discipulus super magistrum, perfectus autem omnis erit, si sit, sicut magister ejus.
41. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras?
42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies, ut educaas festucam de oculo fratris tui.

VERSUS 36.

*Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors
est.*

Estote misericordes.

1. — Dionysius Carthusianus ita hanc virtutem definit: « Misericordia virtus est, qua quis alterius « miserie condoleat; » distinguit autem duo genera miseriarum, pœnæ scilicet et culpæ, quarum hæc major est illa: « Multo major miseria est culpæ, « quam pœnæ, ideo potissimum misericordes esse « debemus, succurendo proximis, ut a peccatis suis « purgentur, ipsos hortando, corripiendo, docendo, « pro iis orando et peccantibus etiam dum peccant « in nos, condolendo, non mox indignando, aut « irascendo, aut ulciscendo. » Considerat Theophylactus, ideo Christum hanc virtutem specialiter Apostolis inculcare voluisse, quia illos ad prædicandum Evangelium, in universum mundum missurus erat, ubi innumerales passuri erant persecutores,

multasque recepturi ignominias, contumelias et probra: « Si in persecutione sua dolentes, ad vin- « dicandum eos, qui se offenderant, conversi fu- « sent, silenssenque et non doluissent, extinctus « utique fuisset sol Evangelii; » hæc enim causa fuit, cur in patibulo crucis Patrem suum pro crucifixoribus reconciliandis oravit, ut scilicet idipsum Apostolos facere, non vero inimicis suis irasci diceret.

2. — Nonnulli hoc monitum idem fuisse credunt cum illo, quod, *Matth.*, v, 48, dederat, dum ait: *Estote perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus est*, quia ad hoc, ut misericordes fiant, perfecti et sancti ut sint, necessum fuit; unde ubi *Vulgata* nostra legit, *I Rey.*, ii, 9: *Pedes sanctorum suorum servabit*, Cajetanus ex Hebræo vertit: *Pedes misericordium suorum custodiet*; siquidem magna opus est charitate, ut quis inimicis suis condonet injurias receptas, iisque beneficiat, aut miseris alienis subveniat.

3. — Dionysius Carthusianus verbum *Misericors*

idem quod in Hebraismo *Beneficus* significare existimat.

4. — Toletus dicit: « Hoc in loco misericordia dilectionem et beneficentiam complectitur. » Lucas Brugensis similiter ait: « *Misericordes*, id est, benigni, benefici, humani, ad gratificandum « faciles, scilicet erga omnes amicos et inimicos, « bonos et malos, divites et inopes. »

5. — Albertus Magnus, in *Luc.*, multos insinuat modos, quibus hanc erga proximum virtutem praticare et exercere valeamus. « Primo, in miseros « corporaliter vel spiritualiter viscera compassionis « effundendo. Secundo, miseris de vestris donando. « Tertio, si quid debet miser, condonando. Quarto, « miseriam ejus, quantum potestis, portando. « Quinto, miserum a miseria revocando. Sexto, si « etiam redire non vult, sed miseriam multiplicat, « eum expectando. Septimo, revertentem sine im- « properio, benigne suscipiendo. Octavo, quantum « in nobis est, multa quibus miseria sua tegatur, « largiendo. Nono, etiam penam suam secum por- « tando. Decimo, etiam si aliud esse non potest, « satisfactionem pro miseris suscipiendo. »

Sicut et Pater vester misericors est.

6. — S. Cyprianus, *Epist. lvi ad Antonian.*, legit: *Sicut Pater vester misertus est vestri*. Pater enim æternus nos, utrumque in inferno pedem positum habentes, demonis mancipia esse, ligna, metalla et marmora, deorum loco adorare et in tot aliis irreparabilibus miseris constitutos esse videns, compassione intima erga nos motus, pro nostra redemptione et reconciliatione proprium Filium suum nobis dedit et in crucis patibulo affigi voluit.

7. — Magnum profecto divinæ misericordiæ conceptum et æstimationem nobis ingerere debet illa Alberti Magni ponderatio, dicentis: « Qui nulli « subjacet miserie, qui est in cælis, lamen pro solo « pietatis affectu miseris est, seipsum in nostris « miseris miserabiliter conturbando, miseriam nos- « tras suscipiendo; multa pro nostris miseriis a « miseris sustinendo, sua se nobis communicando, « omnem nostram miseriam, si permitimus, ab- « stergendo; *Joel.*, ii, 13: *Benignus est misericors, « patiens et multum misericors, et præstabilis super « malitia.* »

8. — S. Dorotheus ad hanc a Christo dilectissimi discipulis suis propositam invitationem se reflectens, ita scribit: « Non dixit, jejunate, ut « Pater vester cælestis jejuna; non dixit, pauperes « estote, ut Pater cælestis inops est, sed quid ait? « *Estote misericordes, sicut et Pater cælestis miseri- « cors est*; proprie enim virtus ista imitatur Deum, « ipsum exprimit et significat. » Chrysostomus, *Hom. xxxvi in Matth.*, similiter ait: « Nihil nos « usque ad similitudinem Dei sic effert atque extol-

lit, quemadmodum libera, et benefica, et copiosa « collatio. »

9. — Hugo Cardinalis observat, quod non fuerit discipulos suos hortatus ad sapientiam vel potentiam Patris sui imitandam: « Hoc enim libenter « audiretur, sed *estote misericordes*. » Angelorum omnium pulcherrimus, qui Deo in potentia similis esse voluit, eidem rebellis fuit; et ideo Didacus Stella super hæc verba ita scribit: « Nec vult ut « similes ei simus in sapientia, ut voluit Eva cui « serpens dixit: *Eritis sicut dii, scientes bonum « et malum*; nec vult, ut miraculis eum imitemur, « nec in creatione et gubernatione mundi; in quo « igitur? utique in misericordia, hanc potius vult « quam sacrificium. » Ullissimum profecto nobis hæc in re monitum S. Bernardus, in *Sermone* de S. Victore, his verbis præscribit, dum ait: « Tuius « sane æmulanda solidiora quam sublimiora, et « que magis virtutem redolent; studeamus mori- « bus conformari » de Sanctis loquitur, « cui in « mirabilibus similari, etsi volumus, non valemus. « Emulemur in viro sobrium victum, devotum « affectum, mansuetudinem spiritus, castimoniam « corporis, oris custodiam, animi puritatem, po- « nere frenum ire, modum lingue, dormire par- « eius, orare frequentius. »

10. — Albertus Magnus ait Christum ita nos hortari: « Ut noletur similitudo, quia Pater cælestis « nihil habet miserie, in seipso; et sic est nobis « faciendum, ut alteri misericordiam faciamus, « *Ecl.*, xiv, 5: *Qui sibi nequam est, cui est bo- « nus.* »

11. — S. Bonaventura observat quod Christus in hisce verbis circumstantiam quamdam tangat, quam nobis in hujus misericordiæ exercitio requirit: *Sicut Pater, etc.*, « quia ipse non tantum « amicis, sed adversariis condescendit, » adducit- que textum illud, *Matth.*, xviii, 33: *Nonne oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum?* « Unde illam misericordiam exiget, quam « ipse impendit; » nam ut S. Jacobus, ii, 13, Apo- stolus ait: *Judicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.*

12. — Theophylactus Christum nos, per motum aliquod valde efficacem, ad hanc virtutem exercendam obligare voluisse considerat; dicit enim: « Alia necessitate nos urget: Si diligitis eos, qui « vobis beneficiant, similes estis peccatoribus et « gentilibus; si diligitis eos, qui vobis maleficiant, « similes estis Deo, qui est bonus ingratis et malis. « Utrum igitur Deo vel peccatoribus similis fieri « vultis? »

ADDITIONES.

a. — *Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est*. Divina Sapientia in variis nos virtutibus instruere volens, jam nos ad columbam remittit ad